

Світило вітчизняної хірургії: 105 років від дня народження Ростислава-Юрія Коморовського

Шлях у медицину, як і в будь-яку іншу галузь науки, лежить через роки наполегливого навчання та праці, але іноді здається, що справжнім лікарем, лікарем від Бога можна тільки народитися.

Ростислав-Юрій Теофілович Коморовський був саме такою людиною – народженою, аби допомагати іншим, полегшувати біль та страждання, шукати вихід із, здавалось би, найбільш безнадійних ситуацій. Чи не тому обрав для себе хірургію – либонь, одну із найскладніших і найвідповідальніших ділянок медичного ремесла? Але про все за порядком. А, перш ніж почати розповідь про Юрія Теофіловича, зазначу, що насправді його життя і діяльність неодноразово висвітлювалися у публікаціях, наукових статтях та журналістських розвідках. Але мені поталанило ознайомитися з унікальним документом – особою справою Ростислава-Юрійовича Коморовського, котра зберігається в архіві Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського, і, так би мовити, на основі першоджерел сформувати для себе образ цієї видатної людини, нашого земляка, справжнього Лікаря та Людини з великої літери. І тепер деякими результатами цієї мандрівки у минуле хочу поділитися з нашими читачами.

Доброводи, Тернопіль, Львів... і знову Тернопіль

Народився майбутній клініцист і хірург, науковець і педагог 5 січня 1920 р. у містечку Сватобожичі в Моравії (сьогодні Чехія, у 1918–1938 рр. – Перша Чехословацька Республіка), де його батьки тимчасово перебували унаслідок евакуації під час Першої світової війни. Обоє вони були уродженцями Тернополя, і в 1920 р. повернулися на Тернопільщину. Батько Теофіл Михайлович працював фельдшером у селі Гуцанки (тепер належить до Скориківської громади Тернопільського району). Мама Марія Михайлівна була учителькою в Гуцанках. Згодом, до речі, сестра, Дарія Теофілівна, також учителювала в цьому селі.

Початкову школу Юрій закінчив у селі Доброводи, середню – в Тернополі. Атестат зрілості отримав у 1938 р. в другій державній гімназії міста Тернополя. І у 1938 р. вступив до Ягеллонського університету в Кракові (Польща) на перший курс лікувального факультету. В 1939 р. (як написано в автобіографії, «після звільнення західних областей України червоною армією») продовжив навчання на другому курсі лікувального факультету Львівського медичного інституту (тепер – Львівський національний медичний уні-

верситет імені Данила Галицького). У 1945 р. здобув диплом лікаря і був зарахований аспірантом на кафедру топографічної анатомії і оперативної хірургії Львівського медичного інституту, в грудні 1948 р. став асистентом цієї ж кафедри. У березні 1948 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Хірургічна анатомія шийного відділу грудної протоки».

Кілька років пропрацював у Львові, здобувши звання доцента, а з 22 липня 1957 р. перевели його на посаду завідувача кафедри загальної хірургії у Тернопільський медичний інститут, котрий у той час якраз був на стадії створення. На момент призначення на цю посаду медик мав у своєму «активі» уже 23 наукові публікації та винахід – прилад для накладання швів на кровеносні судини. Кафедрою загальної хірургії Юрій Коморовський завідував до 1965 р., згодом – очолив кафедру шпитальної хірургії.

У службовій характеристиці Юрія Коморовського як завідувача кафедри загальної хірургії інституту, виданій ректором Тернопільського медичного інституту Петром Огієм у 1962 р., зазначено, що за час роботи на цій посаді (з серпня 1957 р.) він показав себе як висококваліфікований лікар-хірург, досвідчений і добре підготовлений педагог, здібний науковий працівник. Цитую: «Досконало володіє сучасними методами хірургічних втручань, які завершуються цілком успішно... користується великою довірою, авторитетом, повагою і любов'ю серед хворих».

І, вочевидь, це не порожні слова, адже в особовій справі Р.-Ю. Коморовського знаходжу й лист Ірини Артемчук, жительки міста Луцька, надісланий на адресу Тернопільського медичного інституту. Цікаво, що на супровідній міністерській записці від 26 квітня 1961 р. міститься резолюція тодішнього проректора Тернопільського медичного інституту професора Арсена Григоровича Мартинюка: «Треба оголосити на Раді інституту».

Так-от, у цьому листі Ірина Артемчук розповідала, що дев'ять років хворіла на кардіоспазм стравоходу і, за її словами, «дуже виснажилась від голоду, тому що не могла їсти до семи діб поспіль, через непрохідність їжі у стравоході. Всі спроби відновити здоров'я залишалися безрезультатними, навіть у Київському онкологічному інституту не змогли надати допомогу». І лише звернення до Юрія Коморовського, котрий запропонував проведення двоетапної операції, врятувало ситуацію і повернуло пацієнтку до нормального життя. Перше втручання відбулося 11 березня 1960 р., друге – 21 лютого 1961 р. Жінка висловлювала вдячність не лише хірургу-новатору, а й усьому медичному персоналу першої хірургії Тернопільської клініки при медичному інституті.

Доктор наук і лікар по життю

Ще працюючи у Львівському медичному інституті, Ю. Т. Коморовський проявив інтерес до складних проблем реконструктивної хірургії шлунка та кишечника. Займався розробкою ефективних методів хірургічного лікування хвороб оперованого шлунка. У 1964 р. захистив докторську дисертацію на тему «Резекція шлунка з тонкокишковою пластикою». Продовженням роботи над темою стала фундаментальна монографія «Паталогічні синдроми після резекції шлунка», яку видано в 1966 р. у співавторстві з професором Олексієм Бусаловим.

Визнанням внеску в науково-практичну розробку реконструктивних втручань на шлунку стала участь Ю. Т. Коморовського в Міжнародному конгресі гастроентерологів у Празі (1968 р.) як доповідача та одного із співголів цього форуму.

Упродовж усього життя Юрій Коморовський успішно поєднував наукову діяльність із медичною практикою, адміністративною роботою. Був талановитим викладачем і блискучим лектором, за що його особливо любили студенти. Ні на мить цей обдарований хірург і клініцист не забував про своє справжнє покликання – роботу з пацієнтами. Віртуозно володів скальпелем, перетворивши ремесло хірурга на справжнє мистецтво.

Знайомлюся з іще одним цікавим документом – звітом завідувача кафедри госпітальної хірургії професора Ю. Т. Коморовського про роботу кафедри в 1971–1976 рр. Простежується вагома і плідна праця колективу медиків, який на той час складався з 15 осіб. Із них звання професора мав лише завідувач, 4 працівників були доцентами. У звіті наводиться цікава статистика: «За шість місяців 1976 р. завідувачем кафедри госпітальної хірургії проконсультовано 167 хворих, з них 68 – в обласній поліклініці, решта 89 – в лікувальних закладах районів області. За цей час завідувачем кафедри виконано 85 операцій... за 1976 р. – опубліковано 4 наукові роботи, очікується доповідь на Всесоюзному пленумі хірургів у місті Кишиневі».

В подальші роки було багато наукових здобутків у сфері медицини – усього не перелічити, визнання з боку держави і наукової спільноти, численні нагороди, плідна праця у колі молодших колег. Під керівництвом Ю. Коморовського виконано 9 докторських і 25 кандидатських дисертацій. Сьогодні у Тернополі успішно існує започаткована Коморовським науково-хірургічна школа, де учні та послідовники відомого професора і досі гідно продовжують його напрямку у медицині.

Зокрема, одним із найбільш відданих і вдячних учнів Коморовського є професор Ігор Якович Дзюбановський, науковий напрям якого включає хірургічну гастроентерологію, геріатричну абдомінальну хірургію, мініінвазивні втручання при захворюваннях гепатобіліарної системи, герніологію.

Любив класичну музику та історію

Юрій-Ростислав Коморовський мав широке коло захоплень, цікавився історією, культурою, мистецтвом. Був справжнім поліглотом – окрім української, володів німецькою, англійською, французькою, італійською, польською, чеською мовами. Разом із дружиною Ярославою – знаною тернопільською неврологинею, котра, до слова, минулоріч зустріла свій золотий 100-літній ювілей, іще у «львівські роки» захопилися оперою, відвідували концерти й вистави. Любов до класичної музики, високого мистецтва подружжя принесло крізь роки.

Цікаво, що внук видатного хірурга Роман Ростиславович Коморовський також став знаним фахівцем у царині медицини (зокрема, у сфері кардіології та ультразвукової діагностики), живе і працює в Тернополі й дуже тепло відгукується про вплив дідуса на формування своєї особистості. До

прикладу, Роман Коморовський розповідає про те, як Юрій Теофілович із самого дитинства брав його із собою у лікарню на операції, на обходи після-операційних хворих – все це назавжди сформувало в душі хлопчика любов до медицини, розуміння особливої місії лікаря у сучасному світі.

А назагал – люди, які особисто знали Юрія Теофіловича, згадують його як надзвичайно приємну, товариську, високоерудовану але водночас і просту людину, доступну в спілкуванні. Наприклад, один із патріархів газети «Вільне життя», журналіст і фотокореспондент Василь Бурма охоче ділиться спогадами про те, як разом із Юрієм Теофіловичем та Ярославом Михайлівною десь іще в далеких 70-х випало стати учасниками морського круїзу по Середземному морю: відвідували цікаві місця, на палубі лайнера «Білорусія» влаштували ранкові пробіжки, виступали у конкурсі самодіяльності пасажирів. Як зізнається Василь Олександрович, зрівнятися у спортивних досягненнях з активним і завзятим медиком було годі – до того ж, він володів іще й відмінним почуттям гумору, на ходу вигадував кумедні пісеньки, примовки. А за всім цим – були роки невпинної праці, життєвого досвіду, крилатих злетів і подоланих

перешкод, й неодмінно – віри у краще майбутнє, і нові, світлі обрії для української медицини, науки загалом, усієї нашої країни.

Юрій Теофілович Коморовський відійшов у засвіти 1 травня 2006 р., залишивши нащадкам вагомий науковий доробок: більше 200 наукових і навчально-методичних праць. За своє життя написав 2 монографії та зробив 4 важливі винаходи, що назавжди змінили розвиток української медицини. Важливо зазначити, що вчений більше 40 років був незмінним головою Тернопільського наукового товариства хірургів, також перебував у членстві редакційної ради медичного журналу «Клінічна хірургія». Разом із тим, обіймав посаду заступника головного редактора журналу «Шпитальна хірургія». На спомин про постать видатного науковця, самовідданого лікаря і справжнього навчителя Юрія-Ростислава Коморського у 2016 р. на фасаді терапевтичного корпусу Тернопільської університетської лікарні, де він свого часу оперував пацієнтів, було відкрито пам'ятну дошку. А ім'я цього видатного медика і непересічної людини назавжди вкарбувалося в літопис Тернополя, нашого краю, у серця вдячних пацієнтів, і просто всіх, хто його знав, любив та шанував.

Уляна ГАЛИЧ